

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)

z 10. mája 2017*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania — Občianstvo Únie — Článok 20 ZFEÚ — Právo na pobyt v členskom štáte, ktoré je podmienkou na prístup k sociálnej pomoci, ako aj k prídavkom na deti — Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý má v každodennej a skutočnej starostlivosti svoje maloleté dieťa, ktoré je štátnym príslušníkom tohto členského štátu — Povinnosť štátneho príslušníka tretej krajiny preukázať nespôsobilosť druhého rodiča, ktorý je štátnym príslušníkom uvedeného členského štátu, postarať sa o dieťa — Zamietnutie práva na pobyt, ktoré môže viesť k povinnosti dieťaťa opustiť územie členského štátu alebo dokonca územie Únie“

Vo veci C-133/15,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Centrale Raad van Beroep (Odvolací súd vo veciach sociálneho zabezpečenia a verejnej služby, Holandsko) zo 16. marca 2015 a doručený Súdnemu dvoru 18. marca 2015, ktorý súvisí s konaním:

H. C. Chavez-Vilchez,

P. Pinas,

U. Nikolic,

X. V. García Pérez,

J. Uwituze,

I. O. Enowassam,

A. E. Guerrero Chavez,

Y. R. L. Wip

proti

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente 's-Gravenhage,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente 's-Hertogenbosch,

* Jazyk konania: holandčina.

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Rijswijk,

College van burgemeester en wethouders van de gemeente Rotterdam,

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda K. Lenaerts, podpredseda A. Tizzano, predsedovia komôr R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, J. L. da Cruz Vilaça, E. Juhász, M. Berger, A. Prechal a E. Regan, sudcovia A. Rosas (spravodajca), C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, E. Jarašiūnas a C. G. Fernlund,

generálny advokát: M. Szpunar,

tajomník: C. Strömholm, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 10. mája 2016,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- A. E. Guerrero Chavez, I. O. Enowassam, J. Uwituze, X. V. García Perez, U. Nikolic, P. Pinas a H. C. Chavez-Vilchez, v zastúpení: E. Cerezo-Weijnsfeld, J. Kruseman, S. Çakici-Reinders a W. Fischer, advocation,
- Y. R. L. Wip, v zastúpení: H. de Roo a T. Weterings, advocation,
- holandská vláda, v zastúpení: C. S. Schillemans a M. K. Bulterman, splnomocnené zástupkyne,
- belgická vláda, v zastúpení: C. Pochet, M. Jacobs a S. Vanrie, splnomocnení zástupcovia,
- dánska vláda, v zastúpení: C. Thorning, M. Lyshøj a M. Wolff, splnomocnení zástupcovia,
- francúzska vláda, v zastúpení: R. Coesme, splnomocnený zástupca,
- litovská vláda, v zastúpení: R. Krasuckaitė a V. Čepaitė, splnomocnené zástupkyne,
- poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, splnomocnený zástupca,
- vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: V. Kaye, C. Crane a M. Holt, splnomocnení zástupcovia, za právnej pomoci D. Blundell a B. Lask, barristers,
- nórska vláda, v zastúpení: I. Jansen a K. Moen, splnomocnení zástupcovia,
- Európska komisia, v zastúpení: D. Maidani, C. Tufvesson a G. Wils, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 8. septembra 2016,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 20 ZFEÚ.

- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi pani H. C. Chavezovou-Vilchezovou a ďalšími siedmimi štátnymi príslušníkmi tretích krajín, ktoré sú matkami jedného alebo viacerých maloletých detí s holandskou štátnou príslušnosťou, ktoré majú v každodennej a skutočnej starostlivosti, na jednej strane a príslušnými holandskými orgánmi na druhej strane vo veci zamietnutia ich žiadostí o sociálnu pomoc a prídavky na deti z dôvodu, že im nebolo udelené právo na pobyt v Holandsku.

Právny rámec

Právo Únie

- 3 Článok 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES z 29. apríla 2004 o práve občanov Únie a ich rodinných príslušníkov voľne sa pohybovať a zdržiavať sa v rámci územia členských štátov, ktorá mení a dopĺňa nariadenie (EHS) 1612/68 a ruší smernice 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS (Ú. v. EÚ L 158, 2004, s. 77; Mim. vyd. 05/005, s. 46), nazvaný „Vymedzenie pojmov“, stanovuje:

„Na účely tejto smernice:

- 1) ‚Občan Únie‘ znamená akákoľvek osoba, ktorá má štátnu príslušnosť členského štátu;
 - 2) ‚Rodinný príslušník‘ znamená:
 - ...
d) závislí priami príbuzní po vzostupnej línii a takéto osoby manželského partnera alebo partnera, ako je definovaný v bode b);
 - 3) ‚Hostiteľský členský štát‘ znamená členský štát, do ktorého sa občan Únie presťahuje, aby vykonal svoje právo voľného pohybu a pobytu.“
- 4 Článok 3 tej istej smernice, nazvaný „Oprávnené osoby“, vo svojom odseku 1 stanovuje:

„Táto smernica sa uplatňuje na všetkých občanov Únie, ktorí sa pohybujú alebo zdržiavajú v členskom štáte inom, ako je členský štát, ktorého štátnymi príslušníkmi sú, a na ich rodinných príslušníkov, ako sú definovaní v bode 2 článku 2, ktorí ich sprevádzajú, alebo sa k nim pripájajú.“

- 5 Článok 5 smernice 2004/38, nazvaný „Právo vstupu“, stanovuje:

„1. Bez toho, aby boli dotknuté ustanovenia o cestovných dokladoch použiteľné na vnútroštátne pohraničné kontroly, členské štáty udelia občanom Únie povolenie vstúpiť na ich územie s platným preukazom totožnosti alebo pasom a udelia rodinným príslušníkom, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu, povolenie na vstup na ich územie s platným pasom.

V súvislosti s občanmi Únie nie je možné zaviesť žiadne vstupné víza ani rovnocenné formality.

2. Rodinní príslušníci, ktorí nie sú štátni príslušníci členského štátu, musia mať iba vstupné vízum v súlade s nariadením [Rady] (ES) č. 539/2001 [z 15. marca 2001 uvádzajúcim zoznam tretích krajín, ktorých štátni príslušníci musia mať víza pri prekračovaní vonkajších hraníc členských štátov a krajín, ktorých štátni príslušníci sú oslobodení od tejto povinnosti (Ú. v. ES L 81, 2001, s. 1; Mim. vyd. 19/004, s. 65)], alebo prípadne v súlade s vnútroštátnou legislatívou. Na účely tejto smernice vlastníctvo platného pobytového preukazu uvedeného v článku 10 oslobodzuje takýchto rodinných príslušníkov od vízovej požiadavky.

Členské štáty takýmto osobám umožnia, aby získali potrebné víza. Takéto víza sa vydávajú bezplatne a čo najskôr a na základe zrýchleného postupu.

...“

6 Článok 7 ods. 1 a 2 uvedenej smernice znie:

„1. Všetci občania Únie majú právo pobytu na území iného členského štátu počas obdobia dlhšieho ako tri mesiace, ak:

- a) sú pracovníci alebo samostatne zárobkovo činné osoby v hostiteľskom členskom štáte; alebo
- b) majú dostatočné zdroje pre samých seba a svojich rodinných príslušníkov, aby sa nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu počas obdobia ich pobytu, a ak majú komplexné krytie zdravotného poistenia v hostiteľskom členskom štáte; alebo

c)

— ...

— majú komplexné krytie zdravotného poistenia v hostiteľskom členskom štáte a predložili príslušnému vnútroštátnemu úradu dôkaz prostredníctvom vyhlásenia alebo iným rovnocenným prostriedkom, podľa ich rozhodnutia, že majú dostatočné zdroje pre seba a svojich rodinných príslušníkov, aby sa nestali záťažou pre systém sociálnej pomoci hostiteľského členského štátu počas obdobia ich pobytu; alebo

- d) sú rodinnými príslušníkmi, ktorí sprevádzajú alebo sa pripájajú k občanovi Únie, ktorý spĺňa podmienky uvedené v bodoch a), b) alebo c).

2. Právo pobytu stanovené v odseku 1 sa rozširuje na rodinných príslušníkov, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu, sprevádzajú alebo sa pripájajú k občanovi Únie v hostiteľskom členskom štáte, ak takýto občan Únie spĺňa podmienky uvedené v odseku 1a), b) alebo c).“

Holandské právo

7 Článok 1 Vreemdelingenwet 2000 (zákon o cudzincoch z roku 2000) v znení uplatniteľnom na skutkové okolnosti vo veci samej (ďalej len „zákon o cudzincoch“) stanovuje:

„Na účely tohto zákona a ustanovení prijatých na jeho základe sa pod pojmom:

...

e) štátni príslušníci Spoločenstva rozumejú:

- 1 štátni príslušníci členských štátov Európskej únie, ktorí sú na základe Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva oprávnení vstúpiť na územie iného členského štátu a zdržiavať sa tam;
- 2 rodinní príslušníci osôb uvedených v bode 1, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretej krajiny a ktorí sú v nadväznosti na rozhodnutie prijaté na vykonanie Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva oprávnení vstúpiť na územie členského štátu a zdržiavať sa tam;

...“

8 Článok 8 uvedeného zákona stanovuje:

„Cudzinec sa v Holandsku zdržiava legálne, iba:

...

- e) ako štátny príslušník Spoločenstva, ak sa jeho pobyt v Holandsku zakladá na právnom predpise prijatom podľa Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva alebo Dohody o Európskom hospodárskom priestore;
- f) ak počas obdobia, kým sa vydá rozhodnutie o žiadosti o udelenie povolenia na pobyt,... tento zákon, ustanovenie prijaté podľa tohto zákona alebo súdne rozhodnutie stanovuje, že nesmie dôjsť k vyhosteniu cudzinca, kým sa nerozhodne o jeho žiadosti;
- g) ak počas obdobia, kým sa vydá rozhodnutie o žiadosti o udelenie povolenia na pobyt... alebo o predĺženie platnosti povolenia na pobyt... alebo o zmenu povolenia na pobyt, tento zákon, ustanovenie prijaté podľa tohto zákona alebo súdne rozhodnutie stanovuje, že nesmie dôjsť k vyhosteniu cudzinca, kým sa nerozhodne o jeho žiadosti;
- h) ak počas obdobia, kým sa vydá rozhodnutie o správnom alebo súdnom opravnom prostriedku, tento zákon, ustanovenie prijaté podľa tohto zákona alebo súdne rozhodnutie stanovuje, že nesmie dôjsť k vyhosteniu cudzinca, kým sa nerozhodne o uvedenom opravnom prostriedku.“

9 Článok 10 zákona o cudzincoch stanovuje:

„1. Cudzinec, ktorý nemá legálny pobyt, nemôže uplatňovať nárok na priznanie peňažných dávok, služieb alebo vecných dávok priznávaných správnym orgánom. Prvá veta sa uplatní *mutatis mutandis* na oslobodenia a povolenia stanovené podľa zákona alebo všeobecného správneho opatrenia.

2. Odchýlka od odseku 1 je možná, keď sa nárok vzťahuje na odborné vzdelávanie, na prístup k nevyhnutnej lekárskej starostlivosti, na prevenciu zásahov do verejného zdravia alebo na poskytnutie právnej pomoci cudzincovi.

3. Priznanie nárokov nezakladá právo na legálny pobyt.“

- 10 Vreemdelingencirculaire 2000 (obežník o cudzích štátnych príslušníkoch z roku 2000) v znení uplatniteľnom na spor vo veci samej (ďalej len „obežník o cudzích štátnych príslušníkoch“) obsahuje súbor pokynov vydaných Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (štátny tajomník pre bezpečnosť a spravodlivosť, Holandsko). Tento obežník je prístupný všetkým a každý sa môže odvolávať na jeho ustanovenia. Počas preskúmania žiadostí o udelenie povolenia na pobyt je príslušný vnútroštátny orgán, v tomto prípade Immigratie- en Naturalisatiedienst (služba pre prisťahovalectvo a integráciu, Holandsko, ďalej len „IND“), povinný dodržiavať tieto ustanovenia. Od týchto ustanovení sa môže odchýliť, iba ak to odôvodní, a vo výnimočných prípadoch, o ktorých sa neuvažovalo pri vyhotovení uvedených ustanovení.

11 Oddiel 2.2. časti B obežníka o cudzích štátnych príslušníkoch stanovuje:

„Cudzinec má podľa... [zákona o cudzincoch] legálny pobyt, ak sú splnené všetky podmienky uvedené nižšie:

- cudzinec má maloleté dieťa, ktoré má holandskú štátnu príslušnosť,
- cudzinec sa o toto dieťa stará a býva spolu s ním a

— v prípade, že sa cudzincovi neudelí povolenie na pobyt, dieťa ho musí nasledovať a opustiť územie Európskej únie.

V každom prípade IND nevychádza z toho, že dieťa, [ktorého otec alebo matka je cudzí štátny príslušník], musí nasledovať [svojho rodiča, ktorý je cudzím štátnym príslušníkom], a opustiť územie Európskej únie, ak má druhého rodiča, ktorý má podľa... zákona o cudzincoch legálny pobyt alebo holandskú štátnu príslušnosť, a ak sa tento rodič môže skutočne o dieťa postarať.

IND v každom prípade vychádza z toho, že druhý rodič sa skutočne môže postarať o dieťa, ak:

- druhý rodič má dieťa v starostlivosti alebo mu ešte možno zveriť dieťa do starostlivosti a
- druhý rodič môže na účely starostlivosti o dieťa a jeho výchovy využiť pomoc a podporu, ktorú poskytujú orgány alebo sociálne organizácie. IND tým rozumie aj priznanie finančnej dávky zo štátnych zdrojov, na ktorú majú v zásade nárok Holanďania žijúci v Holandsku.

IND v každom prípade vychádza z toho, že druhý rodič sa v skutočnosti nemôže postarať o dieťa, ak:

- sa nachádza vo väzbe alebo
- preukáže, že mu nemožno zveriť dieťa do starostlivosti.“

- 12 Podľa Wet werk en bijstand (zákon o práci a sociálnej pomoci, ďalej len „zákon o sociálnej pomoci“) a Algemene Kinderbijslagwet (všeobecný zákon o prídavkoch na deti, ďalej len „zákon o prídavkoch na deti“) rodičia, ktorí sú štátnymi príslušníkmi tretích krajín, sa musia v Holandsku zdržiavať legálne a na to, aby mohli uplatňovať nárok na sociálnu pomoc a prídavky na deti, im teda musí byť priznané právo na pobyt.
- 13 Dňa 1. júla 1998 nadobudol účinnosť Wet tot wijziging van de Vreemdelingenwet en enige andere wetten teneinde de aanspraak van vreemdelingen jegens bestuursorganen op verstrekkingen, voorzieningen, uitkeringen, ontheffingen en vergunningen te koppelen aan het rechtmatig verblijf van de vreemdeling in Nederland (zákon, ktorým sa mení zákon o cudzincoch a niektoré ďalšie zákony a ktorého cieľom je podmieniť žiadosti o dávky, prídavky, oslobodenia a povolenia, ktoré podávajú cudzinci na správne orgány, legálnym pobytom v Holandsku) z 26. marca 1998 (Stb. 1998, č. 203). V prípade cudzincov, ktorí nie sú štátnymi príslušníkmi členského štátu Európskej únie, bola týmto zákonom do právnej úpravy sociálnej pomoci zavedená požiadavka získať od príslušného orgánu povolenie na pobyt, aby sa na cudzinca hľadelo ako na holandského štátneho príslušníka, a do zákona o prídavkoch na deti podobná požiadavka, aby sa na cudzinca hľadelo ako na poistenca.
- 14 Žiadosť o udelenie povolenia na pobyt sa musí podať na IND. Táto služba rozhoduje o práve na pobyt v mene štátneho tajomníka pre bezpečnosť a spravodlivosť.
- 15 Žiadosti o prídavky na deti podľa zákona o prídavkoch na deti sa podávajú na Sociale verzekeringsbank (Sociálna poisťovňa, Holandsko, ďalej len „SvB“).
- 16 Žiadosti o sociálnu pomoc podľa zákona o sociálnej pomoci treba podať na obecnú radu obce, kde má dotknutá osoba bydlisko.
- 17 Článok 11 zákona o sociálnej pomoci stanovuje:

„1. Každý holandský štátny príslušník bývajúcí v Holandsku, ktorý sa nachádza v tuzemsku v situácii, ktorá mu neumožňuje financovať jeho základné životné potreby z vlastných zdrojov, alebo hrozí, že sa do takej situácie dostane, má nárok na štátnu sociálnu pomoc.

2. Ako na holandského štátneho príslušníka uvedeného v odseku 1 sa s výnimkou prípadov, ktoré sa uvádzajú v článku 24 ods. 2 smernice [2004/38], hľadí na cudzinca bývajúceho v Holandsku, ktorý sa v Holandsku zdržiava legálne v zmysle článku 8 písm. a) až e) a písm. l) [zákona o cudzincoch].

...“

18 Článok 16 zákona o sociálnej pomoci stanovuje:

„1. Osobe, ktorá nemá nárok na sociálnu pomoc, môže [obecná] rada s ohľadom na všetky okolnosti konkrétneho prípadu priznať odchylné od tejto časti sociálnu pomoc, keď si to vyžadujú mimoriadne naliehavé okolnosti.

2. Odsek 1 sa neuplatní na iných cudzincov, než sú cudzinci uvedení v článku 11 ods. 2 a 3.“

19 Podľa článku 6 zákona o prídavkoch na deti:

„1. Za osobu poistenú podľa ustanovení tohto zákona sa považuje ten, kto:

a) je rezident;

b) nie je rezident, ale podlieha dani z príjmov zo závislej činnosti vykonávanej v Holandsku.

2. Poistení nie sú cudzinci, ktorí sa v Holandsku nezdržiavajú legálne v zmysle článku 8 písm. a) až e) a l) [zákona o cudzincoch].“

Spory vo veci samej a prejudiciálne otázky

20 Osem sporov vo veci samej sa týka žiadostí o sociálnu pomoc (*bijstandsuitkering*) podľa zákona o sociálnej pomoci a žiadostí o prídavky na deti (*kinderbijslag*) podľa zákona o prídavkoch na deti, ktoré na príslušné holandské orgány podali štátne príslušníčky tretích krajín, matky jedného alebo viacerých detí s holandskou štátnou príslušnosťou, ktorých otcovia sú takisto holandskí štátni príslušníci. V prípade všetkých týchto detí bolo otcovstvo ich otcami uznané, ale tieto deti žijú hlavne so svojimi matkami.

21 Pani Chavez-Vilchez, venezuelská štátna príslušníčka, pricestovala do Holandska v roku 2007 alebo v roku 2008 na turistické víza. Z jej vzťahu s holandským štátnym príslušníkom sa 30. marca 2009 narodilo dieťa, ktoré je holandským štátnym príslušníkom. Obaja rodičia spolu s dieťaťom žili v Nemecku do júna 2011, keď pani Chavez-Vilchez a jej dieťa museli opustiť spoločnú domácnosť. Pani Chavez-Vilchez a jej dieťa sa prihlásili v krízovom prijímacom centre v meste Arnhem (Holandsko), kde sa určitý čas zdržiavali. Pani Chavez-Vilchez má odvtedy v skutočnej starostlivosti svoje dieťa a vyhlásila, že otec dieťaťa neprispieva ani na jeho výživu, ani výchovu.

22 Pani Pinas, surinamská štátna príslušníčka, mala od roku 2004 povolenie na pobyt v Holandsku, ktoré jej bolo v roku 2006 zrušené. Býva v Almere (Holandsko) a je matkou štyroch detí. Jedno z detí, ktoré sa narodilo 23. decembra 2009 z jej vzťahu s holandským štátnym príslušníkom, má preto holandskú štátnu príslušnosť. Pani Pinas a otec dieťaťa majú svoje dieťa v spoločnej starostlivosti, ale žijú oddelene, pričom tento otec neprispieva na výživu dieťaťa. Obaja rodičia sú naďalej v kontakte, avšak úprava styku s dieťaťom nebola dohodnutá. Dňa 17. mája 2011 bolo pani Pinasovej a jej deťom udelené časovo obmedzené povolenie na pobyt. Z tohto dôvodu jej boli s účinnosťou od tretieho štvrtroku 2011 priznané prídavky na deti.

- 23 Pani Nikolic prišla do Holandska v roku 2003 z bývalej Juhoslávie. Jej štátna príslušnosť nie je jasná z dôvodu chýbajúcich dokladov totožnosti. Jej žiadosť o udelenie povolenia na pobyt bola v roku 2009 zamietnutá. Dňa 26. januára 2010 sa z jej vzťahu s holandským štátnym príslušníkom narodilo dieťa, ktoré má holandskú štátnu príslušnosť. Pani Nikolic býva v Amsterdame (Holandsko) a dieťa má vo svojej starostlivosti. Spolu s dieťaťom býva v prijímacom centre obce, v ktorej žijú. Pani Nikolic vyhlásila, že bývať s otcom svojho dieťaťa nemôže z dôvodu, že ten bol umiestnený do zariadenia pre mladistvých, kde sa zúčastňuje na programe asistovaného bývania.
- 24 Pani García Pérez, nikaragujská štátna príslušníčka, pricestovala do Holandska v roku 2001 alebo v roku 2002 z Kostariky spolu s holandským štátnym príslušníkom. Dňa 9. apríla 2008 sa z ich vzťahu narodilo dieťa, ktoré má holandskú štátnu príslušnosť. Pani García Pérez býva v Haarleme (Holandsko) a žije v prijímacom centre tejto obce. Dieťa má vo svojej starostlivosti, pričom otec neprispieva na výživu dieťaťa a jeho bydlisko je neznáme.
- 25 Pani Uwituzovej, rwandskej štátnej príslušníčke, sa 12. decembra 2011 narodilo dieťa, ktoré má rovnako ako jeho otec holandskú štátnu príslušnosť. Tento otec neprispieva ani na starostlivosť o toto dieťa, ani na jeho výchovu. Vyhlásil, že sa nemôže a ani nechce o svoje dieťa starať. Pani Uwituzová býva v Bois-le-Duc (Holandsko) a spolu so svojím dieťaťom žije v prijímacom centre tejto obce.
- 26 Pani Wipovej, surinamskej štátnej príslušníčke, sa narodili dve deti, a to 25. novembra 2009 a 23. novembra 2012. Deti majú rovnako ako ich otec holandskú štátnu príslušnosť. Rodičia žijú oddelene, ale otec udržiava so svojimi deťmi kontakt niekoľkokrát do týždňa. Je poberateľom sociálnej pomoci, ako aj prídavkov na deti. Na výživu detí neprispieva, pričom prídavky na deti odovzdáva pani Wipovej. Počas obdobia, ktoré je relevantné na účely sporu vo veci samej, bývala pani Wipová v Amsterdame.
- 27 Pani Enowassam, kamerunská štátna príslušníčka, pricestovala do Holandska v roku 1999. Z jej vzťahu s holandským štátnym príslušníkom sa 2. mája 2008 narodilo dieťa, ktoré má holandskú štátnu príslušnosť. Rodičia majú svoje dieťa v spoločnej starostlivosti, ale žijú oddelene. Dieťa je prihlásené na adrese svojho otca, ale v skutočnosti býva so svojou matkou, ktorá býva v krízovom prijímacom zariadení v Haagu (Holandsko). Dieťa býva u svojho otca počas troch víkendov v mesiaci a niekedy s ním trávi prázdniny. Otec platí 200 eur mesačne ako výživné. Poberá tiež prídavky na deti, ktoré odovzdáva pani Enowassamovej. Otec, ktorý pracuje na plný úväzok, vyhlásil, že z dôvodu tejto práce sa nemôže starať o svoje dieťa.
- 28 Pani Guerrero Chavez, venezuelská štátna príslušníčka, pricestovala do Holandska 24. októbra 2007 a do Venezuely sa vrátila 2. novembra 2009. Do Holandska opäť pricestovala v januári 2011 a býva v Schiedame (Holandsko). Z jej vzťahu s holandským štátnym príslušníkom sa 31. marca 2011 narodilo dieťa, ktoré má holandskú štátnu príslušnosť. Pani Guerrero Chavez a otec jej dieťaťa žijú oddelene. Tento otec udržiava so svojím dieťaťom takmer každodenný kontakt, ale nie je schopný sa oň starať, pričom na výživné prispieva obmedzene. Pani Guerrero Chavez vykonáva každodennú opateru svojho dieťaťa a má ho vo svojej starostlivosti.
- 29 V každom zo sporov vo veci samej príslušné orgány zamietli žiadosti o sociálnu pomoc a prídavky na deti, ktoré podali dotknuté osoby, z dôvodu, že vzhľadom na absenciu povolenia na pobyt nemali podľa vnútroštátnej právnej úpravy nijaký nárok na poberanie takejto pomoci a takýchto prídavkov.
- 30 Žiadna zo žalobkýň vo veci samej nebola v obdobiach od roku 2010 do roku 2013, za ktoré tieto žalobkyne požiadali o priznanie sociálnej pomoci a prídavkov na deti, držiteľkou povolenia na pobyt v Holandsku. Hoci niektoré z nich mali počas obdobia do vydania rozhodnutia o žiadosti o udelenie povolenia na pobyt legálny pobyt na území Holandska, ďalšie sa na tomto území zdržiavali protiprávne, ale nebolo voči nim prijaté nijaké opatrenie vrátenia na hranicu. Napokon žalobkyne vo veci samej nemali pracovné povolenie.

- 31 Vzhľadom na to, že žaloby podané s cieľom napadnúť rozhodnutia, ktorými boli zamietnuté ich žiadosti o pomoc a prídavky, boli na základe rozsudkov vydaných prvostupňovými vnútroštátnymi súdmi zamietnuté, podali žalobkyne vo veci samej na Centrale Raad van Beroep (Odvolací súd vo veciach sociálneho zabezpečenia a verejnej služby, Holandsko) odvolanie proti týmto rozsudkom.
- 32 Vnútroštátny súd sa pýta, či žalobkyne vo veci samej, ktoré sú všetky štátnymi príslušníkmi tretích krajín, môžu ako matky detí, ktoré sú občanmi Únie, a za okolností, ktoré sú osobitné pre každú z nich, vyvodzovať právo na pobyt z článku 20 ZFEÚ. Vnútroštátny súd sa domnieva, že ak by išlo o taký prípad, dotknuté osoby by sa mohli odvolávať na ustanovenia zákona o sociálnej pomoci a zákona o prídavkoch na deti, na základe ktorých možno cudzincov s legálnym pobytom v Holandsku považovať za holandských štátnych príslušníkov, a prípadne by mohli mať na základe týchto zákonov nárok na sociálnu pomoc alebo prídavky na deti bez toho, aby bolo na tento účel potrebné rozhodnutie IND, ktorým by sa im udelilo povolenie na pobyt, alebo doklad potvrdzujúci legálnosť pobytu.
- 33 Podľa vnútroštátneho súdu z rozsudkov z 8. marca 2011, Ruiz Zambrano (C-34/09, EU:C:2011:124), a z 15. novembra 2011, Dereci a i. (C-256/11, EU:C:2011:734), vyplýva, že žalobkyne vo veci samej vyvodili z článku 20 ZFEÚ právo na pobyt v Holandsku vyplývajúce z práva na pobyt ich detí, ktoré sú občanmi Únie, keďže tie sa nachádzajú v takej situácii, aká bola opísaná v uvedených rozsudkoch. V každom zo sporov vo veci samej treba určiť, či existujú také okolnosti, ktoré fakticky nútia tieto deti k tomu, aby opustili územie Únie, ak sa ich matkám odoprie právo na pobyt.
- 34 Vnútroštátny súd sa za týchto okolností pýta, aký význam treba s prihliadnutím na judikatúru Súdneho dvora pripisovať skutočnosti, že otec, ktorý je občanom Únie, sa zdržiava v Holandsku alebo v Únii ako celku.
- 35 Vnútroštátny súd navyše uvádza, že správne orgány, ktoré sú poverené uplatňovaním zákona o sociálnej pomoci a zákona o prídavkoch na deti, ako aj príslušné súdy sú povinné samostatne posúdiť, či sa rodič, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, môže vzhľadom na judikatúru Súdneho dvora týkajúcu sa článku 20 ZFEÚ odvolávať na toto ustanovenie, aby mu bolo priznané právo na pobyt. Tieto správne orgány, a to obecné rady a SvB, sú na základe informácií, ktoré im dotknuté osoby poskytli, a informácií, ktoré im prípadne ešte majú poskytnúť, povinné v spolupráci s IND preskúmať, či právo na pobyt v Holandsku možno vyvodiť z článku 20 ZFEÚ.
- 36 V tejto súvislosti vnútroštátny súd uvádza, že v praxi jednotlivé správne orgány vykladajú rozsudky z 8. marca 2011, Ruiz Zambrano (C-34/09, EU:C:2011:124), a z 15. novembra 2011, Dereci a i. (C-256/11, EU:C:2011:734), reštriktívne a domnievajú sa, že judikatúra uvedená v týchto rozsudkoch sa uplatní iba vtedy, ak sa otec nemôže z dôvodu objektívnych kritérií postarať o dieťa, pretože je napríklad vo väzbe, umiestnený v špecializovanom ústave alebo v nemocnici, alebo zomrel. Mimo týchto prípadov musí rodič, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, hodnoverne preukázať, že otec sa nemôže, a to ani s prípadnou pomocou tretích osôb, postarať o dieťa. Takéto pravidlá vyplývali z ustanovení obežníka o cudzích štátnych príslušníkoch.
- 37 Vnútroštátny súd ďalej uvádza, že v každom zo sporov vo veci samej dotknuté obecné rady, SvB a IND nepovažovali za relevantnú ani skutočnosť, že dieťa je v každodennej a skutočnej starostlivosti svojej matky, ktorá je štátnou príslušníčkou tretej krajiny, a nie otca, ktorý je občanom Únie, ani povahu styku medzi dieťaťom a jeho otcom, ani rozsah, v akom tento otec prispieval na výživu a výchovu dieťaťa, a takisto ani otázku, či bol otec schopný postarať sa o dieťa. Ani skutočnosť, že otec nemal dieťa v starostlivosti, nebola považovaná za relevantnú, pretože sa hodnoverne nepreukázalo, že by mu dieťa do starostlivosti nemohlo byť zverené. Vnútroštátny súd sa pýta, či judikatúru Súdneho dvora treba v tejto súvislosti vykladať reštriktívne.

- 38 V prípade, že by Súdny dvor musel v každej z vecí samých prijať záver, že samotná skutočnosť, že dieťa je, pokiaľ ide o jeho každodennú starostlivosť, závislé od svojej matky, nepredstavuje rozhodujúce kritérium na účely posúdenia, či je dieťa v tomto ohľade závislé od svojej matky, s ktorou fakticky musí opustiť územie Únie, ak nebolo matke udelené právo na pobyt, vnútroštátny súd sa pýta, aké sú ďalšie okolnosti týchto vecí, ktoré môžu byť v tejto súvislosti relevantné.
- 39 Za týchto podmienok Centrale Raad van Beroep (Odvolací súd vo veciach sociálneho zabezpečenia a verejnej služby) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky:
- „1. Treba článok 20 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že tento článok členskému štátu bráni v tom, aby štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý vykonáva každodennú a skutočnú opateru svojho maloletého dieťaťa, ktoré je štátnym príslušníkom tohto členského štátu, odoprel právo na pobyt v tomto členskom štáte?
2. Je pre odpoveď na túto otázku relevantná skutočnosť, že tento rodič nevykonáva právnu, finančnú a/alebo emocionálnu starostlivosť sám a ďalej, že nie je vylúčené, že druhý rodič, ktorý je štátnym príslušníkom tohto členského štátu, by *de facto* mohol byť schopný postarať sa o dieťa?
3. Je rodič so štátnou príslušnosťou tretej krajiny v tomto prípade povinný hodnoverne preukázať, že druhý rodič nemôže prevziať rodičovskú starostlivosť o dieťa, takže dieťa by bolo nútené opustiť územie Únie, keby sa rodičovi so štátnou príslušnosťou tretej krajiny odoprelo právo na pobyt?“

O prejudiciálnych otázkach

Úvodné pripomienky

- 40 Na úvod treba poznamenať, že situácie, o ktoré ide vo veci samej, vykazujú okrem niektorých podobných znakov určité osobitosti, ktoré treba zohľadniť.
- 41 Ako bolo uvedené v bode 30 tohto rozsudku, každá zo situácií, o ktoré ide vo veci samej, sa nepochybne týka štátnej príslušníčky tretej krajiny, ktorá sa v obdobiach, na ktoré sa vzťahovalo zamietnutie jej žiadostí o prídavky na deti alebo sociálnu pomoc, zdržiavala v Holandsku bez toho, aby disponovala povolením na pobyt, ktorá je matkou aspoň jedného maloletého dieťaťa s holandskou štátnou príslušnosťou, ktoré s ňou žije, a ktorá sa každodenne a skutočne o dieťaťa starala, pričom s otcom dieťaťa, ktorý má tiež holandskú štátnu príslušnosť a uznal otcovstvo dieťaťa, nežila.
- 42 Situácie, o ktoré ide vo veci samej, sa však odlišujú, pokiaľ ide o vzťahy medzi rodičmi a deťmi v oblasti opatrovníckeho práva a výdavkov na výživu, situáciu matiek z hľadiska ich práva na pobyt na území Únie, ako aj situáciu samotných maloletých detí.
- 43 V prvom rade, pokiaľ ide o vzťahy medzi rodičmi a deťmi, z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že kontakty medzi deťmi a ich otcami boli podľa prípadu buď časté, zriedkavé alebo dokonca žiadne. V jednom prípade bol totiž otec nezvestný a v inom sa otec zúčastňoval na programe asistovaného bývania. V troch prípadoch otec prispieval na výživu dieťaťa, zatiaľ čo v ďalších piatich prípadoch neprispieval vôbec. V dvoch z ôsmich prípadov bola starostlivosť rozdelená medzi oboch rodičov, zatiaľ čo v ďalších šiestich prípadoch vykonávala skutočnú a každodennú starostlivosť iba matka. Napokon v polovici prípadov deti žili so svojimi matkami v krízových prijímacích zariadeniach.
- 44 V druhom rade, pokiaľ ide o situáciu žalobkýň vo veci samej z hľadiska ich práva na pobyt na území Únie, treba uviesť, že medzičasom bolo povolenie na pobyt udelené dvom z nich.

- 45 Zástupcovia pani Wipovej a pani Chavezovej-Vilchezovej, ako aj holandská vláda tak na pojednávaní uviedli, že tieto žalobkyne majú v súčasnosti legálny pobyt. Pani Wip totiž nedávno získala povolenie na pobyt v Belgicku, kde pracuje a býva so svojou dcérou. Pokiaľ ide o pani Chavezovú-Vilchezovú, v apríli 2015 jej bolo udelené povolenie na pobyt v Holandsku na základe článku 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, podpísaného 4. novembra 1950 v Ríme, pričom v Belgicku vykonáva zárobkovú činnosť.
- 46 V treťom rade, pokiaľ ide o situáciu samotných maloletých detí, treba zdôrazniť, že dieťa pani Chavezovej-Vilchezovej žilo spolu so svojimi rodičmi v Nemecku až do júna 2011 a následne sa vrátilo do Holandska spolu so svojou matkou, ktorá následne podala na holandské orgány žiadosť o prídavky na deti.
- 47 Naproti tomu maloleté deti ďalších siedmich žalobkýň vo veci samej nikdy nevyužili svoje právo na voľný pohyb pred alebo počas obdobia, ktorého sa týkajú žiadosti o sociálnu pomoc alebo prídavky na deti, o ktoré ide vo veci samej, a od svojho narodenia bývajú v členskom štáte, ktorého sú štátnymi príslušníkmi.
- 48 Ako opakovane rozhodol Súdny dvor, hoci z formálneho hľadiska vnútroštátny súd obmedzil svoje otázky iba na výklad článku 20 ZFEÚ, táto okolnosť nebráni Súdnemu dvoru, aby poskytol vnútroštátnemu súdu všetky aspekty výkladu práva Únie, ktoré môžu byť užitočné na rozhodnutie vo veciach, ktoré vnútroštátny súd prejednáva, bez ohľadu na to, či na ne vnútroštátny súd odkázal v znení svojich otázok (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. mája 2011, McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, bod 24; z 19. septembra 2013, Betriu Montull, C-5/12, EU:C:2013:571, bod 41, ako aj z 10. októbra 2013, Alokpa a Moudoulou, C-86/12, EU:C:2013:645, bod 20).
- 49 V tomto prípade treba na jednej strane posúdiť situáciu pani Chavezovej-Vilchezovej a jej dieťaťa z hľadiska článku 21 ZFEÚ a smernice 2004/38, ktorej cieľom je zjednodušiť výkon základného a individuálneho práva voľne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov, ktoré občanom Únie priamo priznáva článok 21 ods. 1 ZFEÚ, a ktorej predmetom je najmä posilniť uvedené právo (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. mája 2011, McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, bod 28, a z 12. marca 2014, O. a B., C-456/12, EU:C:2014:135, bod 35), a na druhej strane treba z hľadiska článku 20 ZFEÚ posúdiť situáciu detí ostatných žalobkýň vo veci samej, ktoré sa počas obdobia, na ktoré sa vzťahujú žiadosti o sociálnu pomoc a prídavky na deti, o ktoré ide vo veci samej, zdržiavali spolu so svojimi matkami v členskom štáte, ktorého sú štátnymi príslušníkmi, ako aj situáciu uvedených žalobkýň.
- 50 Pokiaľ ide o dieťa pani Chavezovej-Vilchezovej, v období predtým, ako jeho matka podala v Holandsku žiadosť o prídavky za obdobia od 7. júla 2011 do konca marca 2012, toto dieťa vykonávalo svoju slobodu pohybu, keďže sa spolu so svojimi rodičmi zdržiavalo do júna 2011 v Nemecku, teda v členskom štáte, v ktorom býva a pracuje jeho otec, a následne sa spolu so svojou matkou vrátilo do Holandska, teda do členského štátu, ktorého je štátnym príslušníkom.
- 51 Ako na pojednávaní uviedla holandská vláda, aj keď pani Chavez-Vilchez následne získala povolenie na pobyt v Holandsku, vnútroštátny súd má naďalej záujem na preskúmaní jej situácie a situácie jej dieťaťa z hľadiska ustanovení týkajúcich sa občianstva Únie, pretože k udeleniu tohto povolenia na pobyt došlo po skončení období, ktorých sa týkali žiadosti o prídavky, o ktoré ide vo veci samej.
- 52 Pokiaľ ide o existenciu odvodeného práva na pobyt na základe článku 21 ods. 1 ZFEÚ a smernice 2004/38, Súdny dvor rozhodol, že z tejto smernice nevyplýva právo na vstup a pobyt v členskom štáte pre všetkých štátnych príslušníkov tretích krajín, ale len pre tých, ktorí sú v zmysle článku 2 bodu 2 tejto smernice rodinnými príslušníkmi občana Únie, ktorý uplatnil svoje právo na voľný pohyb a usadil sa v inom členskom štáte ako v členskom štáte, ktorého je štátnym príslušníkom (rozsudky z 15. novembra 2011, Dereci a i., C-256/11, EU:C:2011:734, bod 56; zo 6. decembra 2012, O a i., C-356/11 a C-357/11, EU:C:2012:776, bod 41, ako aj z 18. decembra 2014, McCarthy a i., C-202/13, EU:C:2014:2450, bod 36).

- 53 Súdny dvor navyše konštatoval, že jediným účelom smernice 2004/38 je upraviť podmienky vstupu a pobytu občana Únie v iných členských štátoch ako v členskom štáte, ktorého je štátnym príslušníkom. Ustanovenia tejto smernice tak neumožňujú založiť odvodené právo na pobyt pre štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú rodinnými príslušníkmi občana Únie, v členskom štáte, ktorého je tento občan štátnym príslušníkom (pozri v tomto zmysle rozsudok z 12. marca 2014, S. a G., C-457/12, EU:C:2014:136, bod 34).
- 54 Súdny dvor však rozhodol, že pri návrate občana Únie do členského štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, podmienky priznania odvodeného práva na pobyt na základe článku 21 ods. 1 ZFEÚ štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, rodinnému príslušníkovi tohto občana Únie, s ktorým sa tento občan zdržiaval v hostiteľskom členskom štáte iba na základe svojho postavenia občana Únie, nemôžu byť v zásade prísnejšie ako podmienky stanovené smernicou 2004/38 na účely priznania takéhoto práva na pobyt štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, rodinnému príslušníkovi občana Únie, ktorý vykonal svoje právo na voľný pohyb a usadil sa v inom členskom štáte než v členskom štáte, ktorého je štátnym príslušníkom (pozri v tomto zmysle rozsudok z 12. marca 2014, O. a B., C-456/12, EU:C:2014:135, bod 50).
- 55 Aj keď smernica 2004/38 neupravuje takýto prípad návratu, musí sa uplatniť analogicky na podmienky pobytu občana Únie v inom členskom štáte než v členskom štáte, ktorého je štátnym príslušníkom, keďže v oboch prípadoch je to občan Únie, ktorý je referenčnou osobou, od ktorej sa odvíja priznanie odvodeného práva na pobyt štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý je rodinným príslušníkom tohto občana Únie (rozsudok z 12. marca 2014, O. a B., C-456/12, EU:C:2014:135, bod 50).
- 56 Vnútroštátnemu súdu prináleží posúdiť, či podmienky uvedené v smernici 2004/38, najmä v jej článkoch 5 až 7, ktoré upravujú vstup na územie členských štátov a pobyt na tomto území, boli v období, ktorého sa týka zamietnutie žiadostí o prídavky, splnené, takže pani Chavez-Vilchez sa mohla odvolávať na odvodené právo na pobyt na základe článku 21 ZFEÚ a smernice 2004/38.
- 57 Ak by o taký prípad nešlo, bude potrebné preskúmať situáciu dieťaťa, ktoré je občanom Únie, a jeho priameho predka, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, s prihliadnutím na článok 20 ZFEÚ.
- 58 Pokiaľ ide o deti pani Wipovej, ktoré bývali spolu s ňou v Holandsku v čase, keď táto pani požiadala o priznanie sociálnej pomoci za október a november 2012, na pojednávaní bolo uvedené, že tieto deti bývajú spolu so svojou matkou v Belgicku, kde jej bolo udelené povolenie na pobyt, a vykonáva zárobkovú činnosť. Vzhľadom na to, že tieto deti uplatnili svoju slobodu pohybu a pobytu ako občania Únie v inom členskom štáte, než je členský štát, ktorého sú štátnymi príslušníkmi, a ich matka získala povolenie na pobyt v tomto inom členskom štáte až po skončení obdobia, ktorého sa týka spor vo veci samej, je potrebné posúdiť, či by ich matka mohla za dotknuté obdobie získať odvodené právo na pobyt na základe článku 20 ZFEÚ.

O prvej a druhej prejudiciálnej otázke

- 59 Svojou prvou a druhou prejudiciálnou otázkou, ktoré treba preskúmať spoločne, sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 20 ZFEÚ má vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby členský štát odoprel rodičovi, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny a vykonáva každodennú a skutočnú starostlivosť o svoje maloleté dieťa, ktoré je štátnym príslušníkom tohto členského štátu, právo na pobyt na svojom území, pokiaľ nie je vylúčené, že druhý rodič, ktorý je štátnym príslušníkom toho istého členského štátu, by mohol vykonávať každodennú a skutočnú starostlivosť o dieťa. Tento súd sa pýta, či je v tejto súvislosti relevantná okolnosť, že právnu, finančnú alebo emocionálnu starostlivosť o dieťa nevykonáva výlučne sám štátny príslušník tretej krajiny.

- 60 Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora deti, ktorých sa týkajú spory vo veci samej, sa môžu aj voči členskému štátu, ktorého sú štátni príslušníci, domáhať práv, ktoré patria k ich postaveniu občanov Únie a ktoré im priznáva článok 20 ZFEÚ (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. mája 2011, McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, bod 48; z 15. novembra 2011, Dereci a i., C-256/11, EU:C:2011:734, bod 63, ako aj zo 6. decembra 2012, O a i., C-356/11 a C-357/11, EU:C:2012:776, body 43 a 44).
- 61 Súdny dvor rozhodol, že článok 20 ZFEÚ bráni vnútroštátnym opatreniam, vrátane rozhodnutí o neudelení práva na pobyt rodinným príslušníkom občana Únie, ktorých účinkom je zbavenie občanov Únie účinného požívania podstaty práv, ktoré im vyplývajú z ich postavenia (rozsudky z 8. marca 2011, Ruiz Zambrano, C-34/09, EU:C:2011:124, bod 42, ako aj zo 6. decembra 2012, O a i., C-356/11 a C-357/11, EU:C:2012:776, bod 45).
- 62 Naproti tomu ustanovenia Zmluvy týkajúce sa občianstva Únie nepriznávajú štátnym príslušníkom tretej krajiny nijaké samostatné právo. Prípadné práva priznané takýmto štátnym príslušníkom totiž nie sú vlastné práva uvedených štátnych príslušníkov, ale ide o práva, ktoré sú odvodené od práv občana Únie. Účel a odôvodnenie uvedených odvodených práv sa zakladajú na konštatovaní, že odmietnuť ich priznanie môže viesť k obmedzeniu najmä slobody pohybu občana Únie (rozsudky z 13. septembra 2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, body 72 a 73, ako aj z 13. septembra 2016, CS, C-304/14, EU:C:2016:674, body 27 a 28, ako aj citovaná judikatúra).
- 63 V tejto súvislosti Súdny dvor už konštatoval, že existujú veľmi osobitné situácie, v ktorých napriek skutočnosti, že sekundárne právo týkajúce sa práva na pobyt štátnych príslušníkov tretích krajín nie je uplatniteľné a dotknutý občan Únie neuplatnil svoju slobodu pohybu, musí byť právo na pobyt priznané štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, rodinnému príslušníkovi uvedeného občana, aby nedošlo k narušeniu potrebného účinku občianstva Únie, pokiaľ by v dôsledku odopretia takeého práva bol občan Únie nútený opustiť územie Únie ako celok, čo by ho zbavilo možnosti účinne požívať podstatu práv, ktoré mu z tohto postavenia vyplývajú (pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. marca 2011, Ruiz Zambrano, C-34/09, EU:C:2011:124, body 43 a 44; 15. novembra 2011, Dereci a i., C-256/11, EU:C:2011:734, body 66 a 67; z 13. septembra 2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, bod 74, ako aj z 13. septembra 2016, CS, C-304/14, EU:C:2016:674, bod 29).
- 64 Znakom charakterizujúcim situácie spomenuté v predchádzajúcom bode je skutočnosť, že aj keď sú tieto situácie upravené právnou úpravou patriacou *a priori* do právomoci členských štátov, teda právnou úpravou týkajúcou sa práva na vstup a pobyt štátnych príslušníkov tretích krajín mimo pôsobnosti ustanovení sekundárneho práva Únie, ktoré na základe určitých podmienok stanovujú udelenie takeého práva, majú uvedené situácie vnútornú väzbu so slobodou pohybu a pobytu občana Únie, čo bráni tomu, aby bolo uvedeným štátnym príslušníkom odopreté právo na vstup a pobyt v členskom štáte, v ktorom sa tento občan zdržiava, a to s cieľom neobmedziť túto slobodu (rozsudky z 13. septembra 2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, bod 75, ako aj z 13. septembra 2016, CS, C-304/14, EU:C:2016:674, bod 30 a citovaná judikatúra).
- 65 V prejednávanej veci, ak – čo musí overiť vnútroštátny súd – štátne príslušníčky tretích krajín, o ktoré ide vo veci samej, musia v dôsledku zamietnutia práva na pobyt opustiť územie Únie, môže to viesť k obmedzeniu práv, ktoré ich deťom vyplývajú z postavenia občana Únie, a to najmä práva na pobyt, keďže uvedené deti môžu byť nútené sprevádzať svoje matky, a teda opustiť územie Únie ako celok. Prípadná povinnosť matiek opustiť územie Únie by tak zbavila ich deti účinného využívania podstaty práv, ktoré im priznáva ich postavenie občana Únie (pozri v tomto zmysle rozsudok z 13. septembra 2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, bod 78 a citovanú judikatúru).
- 66 Holandská vláda však tvrdí, že samotná skutočnosť, že rodič, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, sa každodenne o dieťa stará, pričom skutočne, hoci len čiastočne, vykonáva právnou, finančnú alebo emocionálnu starostlivosť o toto dieťa, neumožňuje automaticky dospieť k záveru, že dieťa, ktoré je občanom Únie, by muselo opustiť územie Únie, ak by bolo tomuto štátnemu príslušníkovi tretej

krajiny odopreté právo na pobyt. To, že sa na území členského štátu, ktorého je toto dieťa štátnym príslušníkom, alebo na území Únie ako celku zdržiava druhý rodič, ktorý je tiež občanom Únie a je schopný postarať sa o dieťa, predstavuje významný faktor na účely tohto posúdenia.

- 67 Tá istá vláda uvádza, že za určitých okolností príslušné vnútroštátne orgány považujú za preukázané, že rodič, ktorý je občanom Únie, nemôže alebo nie je schopný postarať sa o dieťa. O taký prípad ide vtedy, ak tento rodič zomrel alebo je nezvestný, ak bol vzatý do väzby, internovaný alebo hospitalizovaný na účely dlhodobej liečby, ak podľa objektívnych zdrojov ako napríklad vyhlásenie polície alebo úradu pre pomoc mládeži nie je uvedený rodič schopný postarať sa o dieťa a napokon ak jeho žiadosť o zverenie do starostlivosti, hoci aj striedavej, bola súdom zamietnutá.
- 68 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že v rozsudku zo 6. decembra 2012, O a i. (C-356/11 a C-357/11, EU:C:2012:776, body 51 a 56), na účely určenia, či v dôsledku toho, že osobe, ktorá je štátnym príslušníkom tretej krajiny a rodičom dieťaťa, ktoré je občanom Únie, nebolo priznané právo na pobyt, bolo toto dieťa zbavené možnosti účinne využívať podstatu práv, ktoré mu vyplývajú z jeho postavenia, Súdny dvor považoval za relevantnú otázku starostlivosti o dieťa, ako aj otázku, či právnu, finančnú alebo emocionálnu starostlivosť o toto dieťa zabezpečuje rodič, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny.
- 69 Pokiaľ ide o túto poslednú uvedenú okolnosť, Súdny dvor uviedol, že práve vzťah závislosti medzi maloletým občanom Únie a štátnym príslušníkom tretej krajiny, ktorému bolo odopreté právo na pobyt, môže narušiť potrebný účinok občianstva Únie, lebo práve táto závislosť by mohla viesť k tomu, že občan Únie by bol v dôsledku takéhoto zamietavého rozhodnutia skutočne nútený opustiť nielen územie členského štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, ale aj územie Únie ako celku (pozri v tomto zmysle rozsudky z 8. marca 2011, Ruiz Zambrano, C-34/09, EU:C:2011:124, body 43 a 45; z 15. novembra 2011, Dereci a i., C-256/11, EU:C:2011:734, body 65 až 67, ako aj zo 6. decembra 2012, O a i., C-356/11 a C-357/11, EU:C:2012:776, bod 56).
- 70 V tomto prípade treba na účely posúdenia rizika, že by dotknuté dieťa, ktoré je občanom Únie, muselo opustiť územie Únie a bolo by tak zbavené možnosti účinne požívať podstatu práv, ktoré mu priznáva článok 20 ZFEÚ, v prípade, že jeho rodičovi, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, bolo odopreté právo na pobyt v dotknutom členskom štáte, určiť v každej veci samej rodiča, ktorý má dieťa v skutočnej starostlivosti, a či existuje skutočný vzťah závislosti medzi týmto dieťaťom a rodičom, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny. V rámci tohto posúdenia musia príslušné orgány zohľadniť právo na rešpektovanie rodinného života, ako je formulované v článku 7 Charty základných práv Európskej únie, pričom tento článok treba vnímať v spojení s povinnosťou zohľadniť najlepší záujem dieťaťa uznaný v článku 24 ods. 2 uvedenej Charty.
- 71 Na účely takéhoto posúdenia je okolnosť, že druhý rodič, ktorý je občanom Únie, je skutočne schopný a pripravený vykonávať každodennú a skutočnú starostlivosť o dieťa, relevantná, no sama osebe nie je dostatočná na to, aby bolo možné konštatovať, že medzi rodičom, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, a dieťaťom neexistuje taký vzťah závislosti, aby bolo toto dieťa nútené opustiť územie Únie v prípade, že by bolo tomuto štátnemu príslušníkovi tretej krajiny odopreté právo na pobyt. V najlepšom záujme dotknutého dieťaťa sa takéto konštatovanie totiž musí zakladať na zohľadnení všetkých okolností prejednávanej veci, a to najmä jeho veku, fyzického a emočného vývoja, úrovne jeho citovej väzby tak s rodičom, ktorý je občanom Únie, ako aj s rodičom, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, a tiež rizika, ktoré by odlúčenie od tohto rodiča znamenalo pre citovú rovnováhu tohto dieťaťa.
- 72 Vzhľadom na uvedené úvahy treba na prvú a druhú otázku odpovedať tak, že článok 20 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že na účely posúdenia toho, či by dieťa, ktoré je občanom Únie, muselo opustiť územie Únie ako celok a bolo by tak zbavené možnosti účinne požívať podstatu práv, ktoré mu priznáva tento článok, v prípade, že jeho rodičovi, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, bolo odopreté právo na pobyt v dotknutom členskom štáte, je okolnosť, že druhý rodič, ktorý je občanom

Únie, je skutočne schopný a pripravený vykonávať každodennú a skutočnú starostlivosť o dieťa, relevantná, no nie je dostatočná na to, aby bolo možné konštatovať, že medzi rodičom, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, a dieťaťom neexistuje taký vzťah závislosti, aby bolo toto dieťa rovnako nútené opustiť územie Únie v prípade takéhoto odopretia. V najlepšom záujme dotknutého dieťaťa sa takéto posúdenie musí zakladať na zohľadnení všetkých okolností prejednávanej veci, a to najmä jeho veku, fyzického a emočného vývoja, úrovne jeho citovej väzby tak s rodičom, ktorý je občanom Únie, ako aj s rodičom, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, a tiež rizika, ktoré by odlúčenie od posledného uvedeného rodiča znamenalo pre jeho citovú rovnováhu.

O tretej prejudiciálnej otázke

- 73 Svojou treťou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 20 ZFEÚ má vykladať v tom zmysle, že bráni tomu, aby členský štát podmienil právo štátneho príslušníka tretej krajiny, rodiča maloletého dieťaťa, ktoré je štátnym príslušníkom tohto členského štátu a ktoré je v každodennej a skutočnej starostlivosti tohto rodiča, na pobyt na svojom území tým, že tento štátny príslušník tretej krajiny musí preukázať, že druhý rodič, ktorý je štátnym príslušníkom uvedeného členského štátu, nie je schopný vykonávať každodennú a skutočnú starostlivosť o dieťa.
- 74 Podľa holandskej vlády na základe všeobecného pravidla, podľa ktorého ten, kto sa dovoľáva určitých práv, musí preukázať, že sa tieto práva uplatňujú na jeho situáciu, ktorá je v práve Únie prípustná (pozri v tomto zmysle rozsudky z 8. mája 2013, Alarape a Tijani, C-529/11, EU:C:2013:290, bod 38, ako aj zo 16. januára 2014, Reyes, C-423/12, EU:C:2014:16, body 25 až 27), prináleží pri preukazovaní existencie práva na pobyt na základe článku 20 ZFEÚ dôkazné bremeno žalobkyniam vo veci samej. Tie musia preukázať, že z dôvodu objektívnych prekážok, ktoré bránia rodičovi, ktorý je občanom Únie, starať sa konkrétne o dieťa, bolo toto dieťa v tomto ohľade závislé od rodiča, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, a že v dôsledku odopretia práva na pobyt poslednému uvedenému rodičovi by muselo dieťa skutočne opustiť územie Únie.
- 75 V tejto súvislosti treba uviesť, že v prípade, že štátny príslušník tretej krajiny, rodič maloletého dieťaťa, ktoré je štátnym príslušníkom členského štátu a je v každodennej a skutočnej starostlivosti tohto rodiča, chce, aby mu príslušné orgány tohto členského štátu priznali odvodené právo na pobyt na základe článku 20 ZFEÚ, musí uviesť skutočnosti, na základe ktorých možno posúdiť, či boli splnené podmienky uplatnenia tohto článku, a to najmä skutočnosti preukazujúce, že v dôsledku rozhodnutia o odopretí práva na pobyt rodičovi, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, by dieťa nemohlo účinne požívať podstatu práv vyplývajúcich z postavenia občana Únie, keďže by muselo opustiť územie Únie ako celok.
- 76 Ako však tvrdí Európska komisia, hoci rodič, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, má v zásade povinnosť uviesť skutočnosti, ktorých cieľom je preukázať, že vyvodzuje právo na pobyt z článku 20 ZFEÚ, a to najmä skutočnosti, ktoré preukazujú, že v prípade odopretia pobytu by bolo dieťa nútené opustiť územie Únie, platí, že v rámci posúdenia podmienok nevyhnutných na to, aby tento štátny príslušník mohol uplatňovať takéto právo na pobyt, musia príslušné vnútroštátne orgány dbať na to, aby uplatnenie takej vnútroštátnej právnej úpravy týkajúcej sa dôkazného bremena, o akú ide v sporoch vo veci samej, nenarušilo potrebný účinok článku 20 ZFEÚ.
- 77 Uplatňovanie takejto vnútroštátnej právnej úpravy týkajúcej sa dôkazného bremena tak nezabavuje orgány dotknutého členského štátu povinnosť vykonať na základe skutočností, ktoré uviedol štátny príslušník tretej krajiny, prieskum nevyhnutný na zistenie miesta bydliska rodiča, ktorý je štátnym príslušníkom tohto členského štátu, a na posúdenie jednak toho, či tento štátny príslušník členského štátu je alebo nie je skutočne schopný a pripravený vykonávať každodennú a skutočnú starostlivosť o dieťa, a jednak toho, či medzi dieťaťom a rodičom, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny,

existuje alebo neexistuje taký vzťah závislosti, že v dôsledku rozhodnutia o odopretí práva na pobyt tomuto rodičovi by dieťa nemohlo účinne požívať podstatu práv vyplývajúcich z jeho postavenia občana Únie, keďže by muselo opustiť územie Únie ako celok.

- 78 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na tretiu otázku odpovedať tak, že článok 20 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby členský štát podmienil právo štátneho príslušníka tretej krajiny, rodiča maloletého dieťaťa, ktoré je štátnym príslušníkom tohto členského štátu a ktoré je v každodennej a skutočnej starostlivosti tohto rodiča, na pobyt na svojom území tým, že tento štátny príslušník tretej krajiny musí uviesť skutočnosti umožňujúce preukázať, že v dôsledku rozhodnutia o odopretí práva na pobyt rodičovi, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, by dieťa nemohlo účinne požívať podstatu práv vyplývajúcich z postavenia občana Únie, keďže by muselo opustiť územie Únie ako celok. Príslušným vnútroštátnym orgánom dotknutého členského štátu však prináleží vykonať na základe skutočností, ktoré uviedol štátny príslušník tretej krajiny, prieskum nevyhnutný na to, aby vzhľadom na všetky okolnosti prejednávanej veci bolo možné posúdiť, či by rozhodnutie o odopretí malo takéto dôsledky.

O trovách

- 79 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

1. Článok 20 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že na účely posúdenia toho, či by dieťa, ktoré je občanom Európskej únie, muselo opustiť územie Únie ako celok a bolo by tak zbavené možnosti účinne požívať podstatu práv, ktoré mu priznáva tento článok, v prípade, že jeho rodičovi, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, bolo odopreté právo na pobyt v dotknutom členskom štáte, je okolnosť, že druhý rodič, ktorý je občanom Únie, je skutočne schopný a pripravený vykonávať každodennú a skutočnú starostlivosť o dieťa, relevantná, no nie je dostatočná na to, aby bolo možné konštatovať, že medzi rodičom, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, a dieťaťom neexistuje taký vzťah závislosti, aby bolo toto dieťa rovnako nútené opustiť územie Únie v prípade takéhoto odopretia. V najlepšom záujme dotknutého dieťaťa sa takéto posúdenie musí zakladať na zohľadnení všetkých okolností prejednávanej veci, a to najmä jeho veku, fyzického a emočného vývoja, úrovne jeho citovej väzby tak s rodičom, ktorý je občanom Únie, ako aj s rodičom, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, a tiež rizika, ktoré by odlúčenie od posledného uvedeného rodiča znamenalo pre jeho citovú rovnováhu.
2. Článok 20 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni tomu, aby členský štát podmienil právo štátneho príslušníka tretej krajiny, rodiča maloletého dieťaťa, ktoré je štátnym príslušníkom tohto členského štátu a ktoré je v každodennej a skutočnej starostlivosti tohto rodiča, na pobyt na svojom území tým, že tento štátny príslušník tretej krajiny musí uviesť skutočnosti umožňujúce preukázať, že v dôsledku rozhodnutia o odopretí práva na pobyt rodičovi, ktorý je štátnym príslušníkom tretej krajiny, by dieťa nemohlo účinne požívať podstatu práv vyplývajúcich z postavenia občana Únie, keďže by muselo opustiť územie Únie ako celok. Príslušným vnútroštátnym orgánom dotknutého členského štátu však prináleží vykonať na základe skutočností, ktoré uviedol štátny príslušník tretej krajiny, prieskum nevyhnutný na to, aby vzhľadom na všetky okolnosti prejednávanej veci bolo možné posúdiť, či by rozhodnutie o odopretí malo takéto dôsledky.

Podpisy